

תאריך: 2.6.2022

עמדת מרכז רקמן ביחס להצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג (תיקון – הפקעת זכות האיזון מבן זוג שהורשע ברצח בן הזוג השני)

1. הצעת החוק שבנדון מבקשת לקבוע כי במקרה של הרשעת אדם ברצח בן זוגו, יופקעו זכויותיו של בן הזוג הרוצח ביחס לדירתם המשותפת של בני הזוג, וחלקו של הרוצח בדירה המשותפת יעבור ליורשיו של הנרצח. זאת, במטרה להגן על יורשיו של הנרצח, ולחסוך מהם את הצורך בעימות משפטי מול רוצח יקירם על הדירה המשותפת של בני הזוג. **מטרת ההוראה המוצעת, להיטיב עם ילדים אשר נותרו יתומים בנסיבות מורכבות וקשות ביותר, הינה מטרה ראויה ביותר. עם זאת, לשיטתנו ההצעה במתכונתה הנוכחית מעלה מספר קשיים, כפי שיפורט להלן:**

א. **קושי בהשגת מטרת החוק** – מנוסחה של הצעת החוק לא ברור האם יש בה כדי להשיג את המטרה המבוקשת. ככלל, כאשר דירה רשומה על שם שני בני הזוג לא מתעורר צורך באיזון של הנכס לפי חוק יחסי ממון, אלא הצדדים פונים להליך של פירוק שיתוף מכח חוק המקרקעין, תשכ"ט-1969. על כן, קיים סימן שאלה בנוגע לתרומתה של הצעת החוק בנוגע לדירות אלה. ככל שמדובר בדירה אשר נרכשה במהלך החיים המשותפים אך נרשמה על שם בן זוג אחד בלבד, דומה כי זו לא תענה על ההגדרה של "דירה משותפת" על פי המשטר הקנייני בישראל, וגם עליה לא יחול התיקון המבוקש.

ב. **תכליתו של חוק יחסי ממון** – כאמור, הצעת החוק מבקשת להפקיע מבן הזוג הרוצח את חלקו בדירה המשותפת ולהעבירו ליורשיו של בן הזוג הנרצח. הגם שמטרת ההצעה הינה להעמיד לילדי הנרצח פיצוי שיקל על המשך חייהם, לא ניתן להתעלם מהזווית העונשית, לפיה העברת הזכויות מהווה מעין סנקציה נוספת, כלכלית, על מעשה הרצח. ואולם, כפי שנקבע בשורה של פסקי דין, תכליתו של חוק יחסי ממון הינה ליצור איזון בין בני זוג מתגרשים ולצמצם את חוסר השוויון הגלום ביחסי ממון בין בני-זוג מסיבות שונות. לצורך כך מגדיר החוק את דרך המלך לחלוקת רכוש בין בני הזוג בהיעדר הסכמה עצמאית ביניהם. מדובר בחוק כלכלי במהותו, ולא חוק מעניש אשר נכנס לשיקולי אשם ונותן להם משקל בעת איזון המשאבים. הכנסת הוראות עונשיות, לא רק שלא מתיישבת עם תכלית חוק יחסי ממון, אלא עלולה להוות פתח מסוכן להכנסת שיקולי "אשם" נוספים שאינם ראויים ועלולים לפגוע בנשים, כגון אי-נאמנות מינית (כאשר רק לאחרונה חזר והבהיר בית המשפט העליון בהרכב מורחב כי אין לכך מקום בחוק יחסי ממון¹). על כן, לדעתנו, ראוי שלא לשלב את ההוראה המוצעת במסגרת חוק יחסי ממון.

ג. **שיקול דעת של בית המשפט** – מנוסחה של ההצעה עולה כי מדובר בהוראה אשר תחול באופן אוטומטי, מבלי שלבית המשפט הסמכות להפעיל שיקול דעת בעניין. ואולם, ייתכנו מקרים בהם הפעלת ההוראה המוצעת תהיה כרוכה בפגיעה בצדדי ג' חפים מפשע, דוגמת ילדיו של הרוצח מקשר קודם, ככל שישנם, אשר יש להניח שהיו נהנים מזכויות הרוצח בדירה המשותפת. לאור האמור, ראוי לדעתנו כי ההוראה שתיקבע,

¹ דני"ץ 8537/18 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים ואח' (פורסם בנבו, 24.6.2021).
הפקולטה למשפטים | אוניברסיטת בר-אילן | רמת גן, מיקוד 5290002 | טל. 03-5318895 | פקס 03-7360499

אם תיקבע, תותיר שיקול דעת לבית המשפט להכריע בהתאם לנסיבות האישיות הייחודיות של כל מקרה ומקרה, על מנת להבטיח שתוביל לתוצאה צודקת.

2. לאור האמור לעיל, ובשל החשיבות בהקלה על יתומים לנשים שנרצחו על ידי בני זוגם, ראוי לדעתנו לשקול שילוב הוראה בעלת תכלית דומה בחוק אחר. כך למשל, מאחר שמדובר בסנקציה עונשית במהותה, ניתן לשקול תיקון לחוק העונשין, אשר יאפשר העברת הזכויות בדירה המשותפת לילדי הנרצחת, כאשר הדבר צודק בנסיבות המקרה.

על מרכז רקמן:

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן, הפועל במסגרת הפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר אילן, נוסד בשנת 2001 ע"י פרופ' רות הלפרין קדרי. מטרת המרכז להביא לביעור האפליה נגד נשים ולחזק את מעמדם בחברה הישראלית, בין באמצעות תרגום ידע ומחקר אקדמי לפעילות מעשית, בין באמצעות מתן ייצוג משפטי בחינם לנשים ומשפחות מעוטות יכולת כלכלית ובין באמצעות קידום חקיקה ומדיניות ציבורית בתחום דיני המשפחה. המרכז פועל לאור חזונו של הרב עמנואל רקמן לקידום זכויות הנשים בישראל ולהטבת מעמד האשה בדיני המשפחה ובהלכה היהודית.

הפקולטה למשפטים | אוניברסיטת בר-אילן | רמת גן, מיקוד 5290002 | טל. 03-5318895 | פקס 03-7360499

The Faculty of Law | Bar-Ilan University | Ramat-Gan, 5290002 | Tel. 972-3-5318895 | Fax

972-3-7360499

rackman.center@biu.ac.il | www.rackmancenter.com